APFI Audiovisual Producers Finland

Kulttuuripoliittinen selonteko – av-tuottajien nostot

Hienoa, että hallitus on tehnyt kattavan kulttuuripoliittisen selonteon, jonka työstämiseen on laajasti osallistettu alan toimijoita. Vaikuttaa siltä, että kulttuurin merkitys yhteiskunnallemme on laajasti ymmärretty ja saa parlamentaarisen tuen. Kiitämme sivistysvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua asiasta.

Av-alan tilanne ja keskeiset huomiot

Audiovisual Producers Finland - APFI ry edustaa audiovisuaalista alaa, jäseninämme on yli 110 elokuva- ja televisiotuotantoyhtiötä. Olemme myös vienninedistämisjärjestö sekä tuottajien tekijänoikeusjärjestö. Viime vuosina olemme myös panostaneet paljon av-alan vastuullisuuden kehittämiseen, niin taloudellisesti, sosiaalisesti kuin ekologisesti. Av-ala edustaa luovista aloista n. 1,6 miljardin euron kokonaisuutta, joka työllistää n. 9300 henkilöä.

Kotimaiset av-sisällöt tekevät havaintoja juuri meidän suomalaisesta kulttuuristamme ja yhteiskunnastamme, ne auttavat meitä paremmin ymmärtämään toisiamme ja taltioivat maailmaamme. Siksi on tärkeää, että Suomessa voidaan tuottaa monipuolisesti televisio-ohjelmia ja elokuvia eri kohderyhmille kotimaisilla kielillä. On myös keskeistä, että arvoketjun kaikki tasot voivat hyvin: meillä on elinvoimaisia mediayhtiöitä ja vahva ja itsenäinen yleisradioyhtiö, laaja ja kannattava itsenäinen tuotantoyhtiökenttä ja tekijät, jotka voivat tehdä työtään ammattimaisesti ja tulla sillä toimeen.

Terve kotimarkkina on myös kansainvälisen kasvun edellytys. Vientituotteina av-sisällöt edistävät erinomaisesti Suomen maakuvaa ja matkailua ja edistävät myös kirjallisuuden ja musiikin vientiä ja vientituloja. Esimerkiksi musiikin ulkomailta tulevista esitysoikeuskorvauksista kasvava määrä tulee av-tuotantojen sisältämästä musiikista.

Kansainvälisiä investointeja houkutellessa on hyvä pyrkiä kuitenkin siihen, että syntyvä aineeton pääoma säilyy kotimaassa ja vahvistaa Suomen taloutta.

Meidän alallamme taide, kulttuuri ja liiketoiminta kulkevat jo melko sujuvasti käsi kädessä. Olemme jo melko hyviä tuotteistamaan, myymään ja markkinoimaan ja yrityksillä on hyvät valmiudet kansainvälistymiseen. Se onkin tärkeää, sillä luovan alan kasvu tulee ennen kaikkea kansainvälistymisestä. Koska alan liikevaihto syntyy pääasiassa pk-yrityksistä, on paljon mikroyrityksiä ja arvoketjut ja ansaintamallit ovat erilaisia, ovat myös tarpeet kansainvälistymisen tukemiseen erilaisia kuin vaikkapa perinteisellä teollisuudella. Sen sijaan, että luovat alat yrittävät muokata toimintansa sopimaan olemassa oleviin instrumentteihin, **tulisi kyetä luomaan alaa palvelevia rahoitusmalleja, jotka aidosti palvelevat yritysten tarpeita**. Toivottavasti näitä pystyttään kehittämään työnsä aloittaneen Luovan talouden neuvottelukunnan ja kasvustrategiatyön puitteissa, ja valtiontalouden sopeutustoimista huolimatta kasvuaihioille löytyy myös rahoitusta.

Kuten viime aikoina on uutisoitu, av-ala on poikkeuksellisen haastavassa tilanteessa jo kolmatta vuotta peräkkäin, ja myös koronavuosien vaikutus näkyy edelleen esimerkiksi yritysten investointikyvyssä. Vaikka haastavia aikoja ja leikkauksia on ollut ennekin, historiallista tilanteessa on, että markkina ja sisältöjen rahoitus on sakannut samaan aikaan joka rintamalla, myös globaalisti. Pääosin syynä on yleinen talouden taantuma ja kuluttajien ostovoiman hiipuminen sekä mainosmarkkinan haasteet, mutta osin muutos on myös rakenteellista. Riittävän vahvojen kotimaisten toimijoiden säilyminen globaalien alustayhtiöiden rinnalla olisi tärkeää. Kun mietitään selonteon vuoteen 2040 ulottuvaa visiota, olisikin **tärkeää huolehtia toimialan elinvoimasta myös lähivuosina**, jotta meillä on suomalaista kulttuuria ja luovaa taloutta vielä 15 vuoden päästä. Tässä julkisella rahoituksella on erityisen iso rooli elvyttämässä sekä vivuttamassa yksityistä rahoitusta jo lähivuosina. Pienellä kielialueella tarvitaan joka tapauksessa julkista rahoitusta, jotta sisältöjä voidaan tuottaa monipuolisesti eikä pelkästään kaupallisin perustein.

Kulttuurin yhteydessä puhutaan usein taiteilijoista ja tekijöistä. Av-alalla **tuottajan rooli on** ehkä suurelle yleisölle näkymätön, mutta **erittäin keskeinen**. Tuottaja on usein idean tai konseptin alullepanija, joka rahoittaa tuotekehitystä, tunnistaa asiakkaansa ja yleisön tarpeet, kokoaa tekijät ja toimii työnantajana, kerää rahoituksen, vastaa lopputuloksesta niin sisällöllisesti kuin sopimuksellisesti tilaajan suuntaan ja kantaa taloudellisen riskin

tuotannon toteutumisesta sovitulla rahoituksella. Toki myös rahoittajat, kuten televisioyhtiöt ja levittäjät, kantavat riskiä tuotannon menestyksestä. Yritysten nostaminen toimenpiteiden keskiöön on hyvä asia, sillä kasvaessaan ne työllistävät, kehittävät uutta ja vievät luovaa alaa ammattimaiseen suuntaan.

Muita kulttuuripoliittisessa selonteossa nostettuja asioita, jotka ovat keskeisiä av-alan näkökulmasta:

- **Arvonlisä** – itseisarvonsa lisäksi kulttuuri- ja luovat alat ovat merkittävä talouden ajuri. Luovien alojen osuus BKT:sta on noin 3,1 prosenttia ja ne työllistävät n. 136.000 ihmistä. Tässä on edelleen kasvun varaa, jotta päästään eurooppalaiselle tasolle. Av-alalla on tunnistettu kasvupotentiaalia, esimerkiksi suoratoistomarkkinan on ennustettu edelleen kasvavan globaalisti 30% vuoteen 2029 mennessä.
- **Saavutettavuus** - Tästä av-alan esimerkkejä ovat esimerkiksi elokuvasäätiön tuet käännöksille ja kuvailutulkkaukselle sekä kattavan elokuvateatterikentän säilyttäminen Suomessa. Elokuvateatteri on monissa kunnissa ainoa kulttuurilaitos. Kulttuurista nauttiminen ei saisi riippua perheen taloudellisista lähtökohdista, erityisen tärkeää tämä on lasten- ja nuortenkulttuurin osalta. Pääsylippujen ja kirjojen arvonlisäveron korotus on jo vaikuttanut tähän.
- **Muutosvoima** – Maailma ja yhteiskunta on keskellä murrosta ja haasteita, ja av-sisällöt ovat yksi hyvä keino edistää ja tukea ihmisiä muutoksissa. Elokuvat ja tv-ohjelmat voivat auttaa käsittelemään ja ymmärtämään edessä olevia muutoksia ja muokata asenteita ja käyttäytymistä.
- **Henkinen huoltovarmuus** – Kriisitilanteissa riippumaton tiedonvälitys on elintärkeää ja myös viihteelliset sisällöt auttavat tuomaan helpotusta raskaiden aikojen keskelle.
- **Riippumattomuus** – Taiteen vapaus ja tekijöiden riippumattomuus on keskeistä demokratian kannalta. Tämä on syytä muistaa myös julkista rahoitusta tarjoavien tahojen rakenteissa.
- **Vahva tekijänoikeus** – Luovan alan liiketoiminta perustuu aineettomien oikeuksien kauppaan. Erityisesti generatiivisen tekoälyn lisääntyvä hyödyntäminen haastaa nykymalleja ja aiheuttaa oikeudellista epävarmuutta. Jotta sisältöjen lisensioiminen tekoälymallien koulutuskäyttöön on mahdollista ja syntyvän lopputuotteen osalta teoskynnyksen ylittyminen on selkeää, pitää EU-tason sääntelyn pysyä kehityksen vauhdissa.

- **Toimeentulo** - Epätyypillisten työsuhteiden ja moninaisen tulonmuodostuksen tunnistaminen ja sosiaaliturvan parempi sovittaminen niihin on tärkeää, jotta luovilla aloilla riittää työntekijöitä ja toiminta voi olla ammattimaista. Onneksi esimerkiksi yhdistelmävakuutuksen edistäminen etenee.
- **Osaamisen kehittäminen** - On tärkeää panostaa myös siihen, että alan koulutus vastaa yritysten tarpeisiin ja elää mukana muutoksissa. Tekoälyn tuoma murros vaatii nopeaa sopeutumista ja täydennyskoulutusta jo lähivuosina.

Kulttuuripoliittisen selonteon tavoitteisiin pääsemiseksi tarvitaan:

- Kulttuurin osuus prosenttiin valtion budjetista – Esimerkiksi jo av-alan nykyiset tuet eli Suomen elokuvasäätiön kulttuuripoliittiset tuet elokuville sekä erityisesti draamasarjoihin ja animaatioihin hyödynnetty Business Finlandin av-kannustin tuottavat valtiolle enemmän kuin vievät, joten rahoituksen kasvattaminen on valtiolle hyvä investointi.
- Ministeriöiden saumatonta yhteistyötä – av-alan osalta tämä jo hienosti toteutuu virkamiestasolla, OKM, TEM ja LVM ovat tiiviisti osallistuneet alan kehittämiseen.
- Toimivien rahoitusinstrumenttien vahvistaminen ja uusien luominen – av-alalla esimerkiksi parlamentaarisestikin tuetut kaksi toimenpidettä: 1) av-kannustimen vakiinnuttaminen TEM:n menokehykseen ja rahoitusehtojen palauttaminen sellaisiksi, että myös kotimaiset yritykset pystyvät hyödyntämään tuotantokannustinta suomenkielisiin tuotantoihin sekä 2) AVMS-direktiivin mahdollistaman investointi- tai maksuvelvoitteen määrittäminen kansainvälisille suoratoistopalveluille, jotta nekin saataisiin investoimaan suomalaiseen av-sisältöön. Kirjaukset näihin liittyen löytyvät hallitusohjelmastakin, ne vaativat vain toteuttamista.
- Luovan alan yritysten kehittymisen tarpeisiin paremmin sopivia muita rahoitusmuotoja ja tukea.

APFI:n rooli toimeenpanossa

Lausuntokierroksella pyydettiin lausunnonantajia kuvaamaan oma roolinsa selonteon tulevassa toimeenpanossa. Kuten luovalle alalle on tyypillistä, APFI:n edustamat yritykset ovat mikro- ja pk-yrityksiä, joiden kehitysresurssit ovat rajalliset, jolloin yhteisille järjestöille

jää isompi rooli esimerkiksi toimialan vastuullisuuden ja osaamisen kehittämisessä. Vienninedistämisjärjestönä olemme jo pitkään edistäneet av-alan kansainvälistymistä ja sitä kautta Suomen maakuvan kehittymistä. Myös yhteiseen elinkeinoelämän ja valtionhallinnon dialogiin ja sen fasilitointiin osallistuminen ja toimenpiteiden jalkauttaminen toimialamme yrityksille on meille luonnollinen rooli, samoin kasvun johtamiseen tarvittavan tiedonkeruun ja tilastoinnin kehittäminen. Osallistumme mielellämme kulttuuripoliittisen selonteon toimenpiteiden suunnitteluun ja toteuttamiseen.

Helsingissä 26. helmikuuta 2025
Laura Kuulasmaa
toiminnanjohtaja, Audiovisual Producers Finland - APFI ry